

بررسی عوامل موثر در افزایش وجوه نقد بانک‌های ایران

فرشید کاظمی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۷ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۳/۰۴

چکیده

هدف این تحقیق، بررسی عوامل موثر در افزایش وجوه نقد بانک‌های ایران می باشد. جامعه آماری تحقیق کلیه کارمندان بانک‌های ایران می باشد؛ که تعداد آن‌ها بیش از ۱۰۰ هزار نفر می باشد. دلیل استفاده و انتخاب جامعه آماری، ماهیت عنوان است، چرا که عوامل موثر در افزایش وجوه نقد بانک‌ها تنها برای افراد خبره قابل تشخیص است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران بدست آمد. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای، میدانی و اینترنت می باشد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه سلماس و نواز (۲۰۱۸) است. نرم افزار مورد استفاده SPSS می باشد. نتایج تحقیق نشان داد که سودآوری، بهره‌وری و نقدینگی موجب افزایش وجوه نقد بانک‌ها می شود. افزایش سودآوری منجر به رضایت بیشتر سهامداران، مدیران، مشتریان همچنین ارائه خدمات بهتر و فناوری بالاتر می شود. به منظور افزایش سودآوری، ضمن برنامه‌ریزی و تلاش برای افزایش درآمدها، کنترل هزینه‌ها نیز دارای اهمیت فراوانی است و در کنار این دو مقوله افزایش سطح فعالیت‌ها از طریق بهبود سرانه سپرده‌ها و تسهیلات اعطایی نیز لازم است مورد توجه واقع شود.

واژگان کلیدی

وجوه نقد، بانک، سودآوری

۱. کارشناس ارشد، گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی حافظ، شیراز، ایران.

(f.k.r1353@gmail.com)

۱- مقدمه

از آنجایی که شعب بانک در جهت پاسخگویی به جریانات نقدی خروجی غیرمنتظره و تقاضای برداشت نقدی، مشتریان، نیازمند نگهداری وجوه مازاد می‌باشند، تقبل هزینه نگهداری این وجوه به صورت چشم پوشی از سود حاصل از سرمایه گذاری احتمالی امری گریزناپذیر است. منابع نقد شعبه عبارتست از جریان نقد حاصل از عملیات روزانه شعبه آورده نقد مشتریان و ذخیره نقد صندوق که روزانه توسط خزانه بانک تأمین می‌شود. نگهداری وجوه در صندوق شعبه همواره با یک هزینه فایده همراه می‌باشد. به عبارتی فایده نگهداری وجوه مازاد پوشش ریسک نقدینگی و اطمینان از عدم مواجهه با کسری نقدینگی و در مقابل هزینه آن افزایش هزینه خواب پول و از دست دادن فرصت سرمایه گذاری وجوه می‌باشد. لذا نقدینگی همواره درصد بهینه کردن مانده وجوه نقد صندوق با توجه به عملیات روزانه آن می‌باشد. همانطور که در شکل ۱ مشاهده می‌کنیم میزان بهینه وجه نقد با توجه به پوشش هزینه مازاد نقدینگی شعبه از یکسو و پوشش ریسک نقدینگی حاصل از کمبود وجوه نقد از سوی دیگر نقطه C خواهد بود. نکته مهم این است که شعبه و مدیر مالی تلاش نمیکند که شکاف نقدینگی را به صفر برسانند، بلکه هدف تنظیم و کنترل شکاف نقدینگی در محدوده قابل کنترل است چراکه تأمین نقدینگی بخش عمده‌ای از وظایف و کارکردهای بانک است و با انجام این خدمات برای مشتریان درآمد کسب می‌نماید. لذا برای مدیریت شکاف نقدینگی بایستی ابتدا تخمین و سپس پیش‌بینی برای جریان نقدی شعبه صورت بگیرد (حیدری و همکاران ۱۳۹۳). تغییرات و تحولات عمده صورت گرفته در سیستم بانکداری ایران، با تاثیر نقدینگی بر سودآوری بانک‌های خصوصی، بانک‌ها را با چالش‌های جدیدی مواجه کرده است (انصاری و کسایی‌راد، ۱۳۹۷). مالکان بانک برای اینکه بدانند که آیا بانکشان به‌خوبی مدیریت شده است یا نه نیاز به محاسبه سودآوری بانک دارند. یک معیار اساسی برای اندازه‌گیری سودآوری بانک بازدهی دارایی‌ها است که به صورت خالص سود هر دلار دارایی پس از کسر مالیات تعریف می‌شود. این شاخص اطلاعاتی را درباره اینکه کارایی یک بانک چگونه بوده است فراهم می‌کند، زیرا نشان‌دهنده مقدار سود به‌دست آمده به ازای هر دلار دارایی است؛ اما آنچه صاحبان بانک (سهامداران) بیشتر به آن اهمیت می‌دهند این است که بانک چقدر از سرمایه سهام آن‌ها سود به دست آورده است. این اطلاعات به وسیله شاخص اساسی دیگری تحت عنوان بازده حقوق صاحبان سهام که به صورت سود خالص به ازای هر دلار سرمایه سهام بعد از کسر مالیات تعریف می‌شود. شاخص بازدهی حقوق صاحبان سهام یک پاسخ بسیار مفید برای سرمایه‌گذاران است، این شاخص نشان می‌دهد که یک شرکت چقدر از سرمایه فرد نسبت به کل سرمایه‌گذاری‌های سهامداران که در ترازنامه شرکت منظور شده است سود به دست می‌آورد (آرشاد^۱، ۲۰۲۰). اکثر بانک‌های جهان از شاخص بازده حقوق صاحبان سهام برای اندازه‌گیری و نشان دادن سودآوری‌شان استفاده می‌کنند (موسو^۲، ۲۰۱۳). از طرفی شاخص بازده حقوق صاحبان سهام در ادبیات سودآوری رایج‌تر است. به منظور رسیدن به

¹ Arshad² Moussu

بازده حقوق صاحبان سهام، بنگاه‌ها یک طبقه وسیعی از فن‌ها و استراتژی‌ها را به کار می‌گیرند (حسینی و فرامرزی‌عباد، ۱۳۹۵). معیارهای مختلف عملکرد سودآوری مانند بازده دارایی^۱، بازده سهام^۲، بازده سپرده‌ها^۳ و حاشیه سود عملیاتی^۴ باید گرفته شود (نواز و بردایی^۵، ۲۰۱۷). بهره‌وری با نسبت‌ها اندازه‌گیری می‌شود. درآمد عملیاتی دارایی‌ها^۶ و گردش مالی دارایی‌ها^۷، نقدینگی از طریق وجه نقد به دارایی‌ها^۸ و وجه نقد به سپرده‌گذاری^۹ اندازه‌گیری می‌شود. در حالی که تجزیه و تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی قدرت رابطه وجه نقد با سپرده‌ها^{۱۰} نسبت به تقویت کننده اعتماد مشتری به بانک، برای سایر اقدامات عملکرد مالی هر گروه بانکی انجام می‌شود (سلمان و نواز^{۱۱}، ۲۰۱۸). هدف اصلی این تحقیق، بررسی عوامل موثر در افزایش وجوه نقد در بانک‌های ایران می‌باشد. همچنین سوال اصلی تحقیق این است که چه عواملی در افزایش وجوه نقد در بانک‌های ایران موثر است؟

با توجه به مباحث و مقدمه مطرح شده و همچنین با توجه به بررسی پیشینه‌های داخلی و خارجی تحقیق، به این نتیجه رسیدیم که تاکنون موضوعی با عنوان بررسی میزان همبستگی و تاثیر سودآوری، بهره‌وری و نقدینگی بر واریزی وجد نقد در بانکداری صورت پذیرفته است بنابراین از این لحاظ، دارای نوآوری است. همچنین مطالعه تحقیقات گذشته نشان داد که چند مساله حل نشده در خصوص این پژوهش وجود دارد که ما قصد داریم به آن‌ها بپردازیم:

اولین و مهم‌ترین مشکل نظام بانکی مساله، بحث افزایش شدید نرخ سود سپرده‌ها به دلیل حبس بخش زیادی از دارایی‌های بانک‌ها در سرفصل‌های مختلف مطالباتی است و علی‌رغم اینکه بخش عمده‌ای از مشکلات بانک ریشه در مشکلات و معضلات کلان اقتصادی کشور دارد، لیکن مدیران ارشد می‌بایست بر این مشکلات فائق آید؛ به عبارت دیگر، سودآوری دچار نوسان شده است و با مشکلات بسیاری مانند انجماد مالی مواجه هستند. دومین مشکل در این خصوص، توجه به معیار بهره‌وری و محاسبه شاخص‌های مربوط به آن می‌تواند راهنمای مناسبی باشد تا با بهره جستن از آن بتوان راه صحیح استفاده موثر از عوامل تولید را با توجه به کمبود منابع انتخاب کرد که در بانک‌ها کمتر به معنای واقعی به آن توجه می‌شود؛ و باید توجه داشت که رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی بدون توجه به عامل بهره‌وری میسر نخواهد شد. سومین و آخرین مشکل در خصوص نقدینگی است. مادامی که مشکل نقدینگی بانک‌ها را حل نکنیم، نمی‌توان انتظار داشت که بانک‌ها نرخ سود سپرده‌های خود را به راحتی کاهش دهند. البته بانک مرکزی اضافه برداشت بانک‌ها را تبدیل به خط ارتباطی کرده و امکان استفاده از منابع بانک مرکزی را برای بانک‌ها فراهم آورده است. این روش یکی از راه‌های موثر برای پایین آوردن نرخ سود سپرده بانک‌ها محسوب می‌شود؛ زمانی که بانک‌ها بتوانند از

¹ ROA

² ROE

³ ROD

⁴ OPM

⁵ Nawaz & Bardai

⁶ OIA

⁷ ATO

⁸ CTA

⁹ CTD

¹⁰ CTD

¹¹ Salman & Nawaz

منابع بانک مرکزی برای تامین کسری نقدینگی خود استفاده کنند، دیگر نیازی ندارند، برای جذب سپرده با یکدیگر رقابت کنند و نرخ سود سپرده خود را دائما بالا ببرند؛ البته همه اینها منوط به این است که بانک مرکزی تا چه اندازه به بانکها اجازه برداشت از منابع خود را بدهد. لذا با توجه به مسائل مطرح شده، بررسی موضوع به منظور حل مشکلات از نظر خیرگان، ضروری به نظر می‌رسد.

۲- مبانی نظری

۲-۱. سودآوری

همواره سودآوری مورد توجه عده کثیری از پژوهشگران حسابداری و علوم مالی بوده است. مقاله‌ها و بحث‌های زیادی پیرامون سود وجود دارد. عده‌ای رابطه ساختار سرمایه را با سودآوری بررسی کرده، برخی دیگر رابطه بین نقدینگی و میزان سود شرکت را مورد مطالعه قرار داده، بعضی پژوهشگران نیز کیفیت سود هر سهم را مورد توجه قرار داده و بر طبقه‌بندی جداگانه ارقام تشکیل‌دهنده آن تأکید داشته و گروهی خواستار مشخص کردن بررسی عوامل اصلی تأثیرگذار بر سودآوری یک شرکت هستند. بحران‌های اقتصادی در جهان به خوبی نقش نظام‌های مالی و اهمیت نهادهای مالی را در رشد اقتصادی برجسته کرده است، نظام‌های مالی می‌توانند با تمرکز منابع و وجوه محدود برای سرمایه‌گذاری‌های عظیم، یک اقتصاد را بهره‌ورتر کنند. با توجه به اهمیت سیستم بانکی، شناسایی عوامل مؤثر بر سودآوری بانکها از اهمیت بالایی برخوردار است. سودآوری بیشتر بانکها نه تنها به بانکها اجازه ایجاد وجوه برای اعطای اعتبارات بیشتر به اقتصاد را می‌دهد بلکه سرمایه‌گذاری در محیط‌های پر ریسک را برای سیاستگذاران بانکها تضمین می‌کند. به علاوه بازده مقبولی برای سهامداران دربر دارد (آنتونیو^۱، ۲۰۱۳ به نقل از مهربان‌پور و همکاران، ۱۳۹۶).

سودآوری برآورد قدرت سودآوری و ارزیابی سطح و روند سود بهترین برآورد ممکن از متوسط سود یک شرکت که انتظار حفظ و یا تکرار آن با درجه‌ای از نظم در یک محدوده زمانی آتی می‌رود را قدرت سودآوری می‌گویند. سودآوری امری تعیین‌کننده و ضروری برای ثبات شرکت‌ها است. شرکت‌های سودآور در مقایسه با شرکت‌های با سودآوری کمتر، توان بیشتری برای تامین مالی پروژه‌های سرمایه‌گذاری از طریق منابع مالی داخلی دارند (علی‌پورلری و ضیال‌الدینی، ۱۳۹۷). تمرکز فزاینده بر سودآوری مشتریان برای سازمان، انعکاس تضعیف نگرش انبوه به بازار در اصول بازاریابی است؛ به عبارت دیگر، امروزه هر مشتری به تنهایی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و نه بخشی از بازار به صورت گروهی از مشتریان. این تغییر نگرش در به بازاریابی، بازاریابی میکرو یا بازاریابی تک تک نامیده می‌شود. در فضای رقابتی امروز، رضایت و وفاداری مشتریان از جمله عوامل کلیدی است که مزیت‌های رقابتی مهمی را برای سازمان‌ها ایجاد می‌کند؛ اما جلب رضایت مشتریان و رساندن آنها به مرحله وفاداری به خودی خود فراهم نمی‌شود و مستلزم مدیریت صحیح ارتباط با مشتریان است (خدادادحسینی و همکاران، ۱۳۹۲). مدیریت ارتباط با مشتریان رویکرد

¹ Antonio

نوبنی است که در سال‌های اخیر نقش عمده‌های در توسعه روابط میان سازمان‌ها و مشتریان داشته است. هدف مدیریت ارتباط با مشتری برقراری روابط خوب و تعاملی میان مشتری و سازمان به منظور دستیابی به فرصت‌های جدید سودآوری است. چنانچه سازمان‌ها بخواهند روابطشان را با مشتریان خود مدیریت کنند، نمی‌توانند با تمام مشتریان خود روابط مشابه و یکسانی داشته باشند و این روند را ادامه دهند بلکه باید با مطالعه دقیق رفتار مشتریان، نیازها و انتظارات آنها با هر یک از مشتریان روابط خاصی ایجاد نمایند (نیراج و همکاران، ۲۰۰۸).

به طور کلی سودآوری به توانایی شرکت در کسب سود اشاره دارد. سودآوری نتیجه نهایی همه برنامه‌ها و تصمیمات مالی شرکت است. اغلب از متغیرهای سود به فروش، بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام برای اندازه‌گیری سودآوری استفاده می‌شود. امروزه شرکت‌ها برای جلب سرمایه‌گذاران، سعی در حداکثر کردن ارزش شرکت دارند و افزایش درآمد و رشد در سود، یکی از راهکارهایی است که برای این کار در نظر می‌گیرند. از بین همه این متغیرها، بهترین راه برای اندازه‌گیری سودآوری یا ارزیابی عملکرد شرکت، محاسبه نرخ بازده دارایی‌ها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام است. نرخ بازده حقوق صاحبان سهام، رابطه بین حجم حقوق صاحبان سهام شرکت و سود را تعیین می‌کند. اگر یک شرکت بر سرمایه‌گذاری‌های خود بی‌افزاید (از محل حقوق صاحبان سهام) ولی نتواند به تناسب، مقدار سود پس از کسر مالیات خود را افزایش دهد، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام کاهش می‌یابد. بنابراین افزایش حجم سرمایه‌گذاری شرکت، به خودی خود باعث بهبود وضع مالی شرکت نمی‌شود (مهربان‌پور و همکاران، ۱۳۹۶).

۲-۲. بهره‌وری

در عرصه پرشتاب رقابت جهانی، بهره‌وری ابزاری است برای دستیابی به سود بیشتر؛ خواه این سود از طریق تولید کالا یا ارائه خدمات بیشتر با استفاده از منابع موجود به دست آید یا از طریق صرفه جویی بهینه در منابع (صارمی و همکاران، ۱۳۹۵). تلاش‌های انسان همواره بدین صورت بوده تا حداکثر نتیجه را با کمترین امکانات و عوامل موجود به دست آورد که این تلاش‌ها را می‌توان دستیابی به بهره‌وری نامید. بهره‌وری مفهومی است که به عنوان یک ویژگی بسیار مهم به یک سیستم می‌توان نسبت داد و آن را هدف اصلی سیستم به حساب آورد. برای بهره‌وری تعاریف متعددی مطرح شده است (فاضل یزدی و معین الدین، ۱۳۹۵). از نظر سازمان بهره‌وری ایران، بهره‌وری یک نگرش عقلانی به کار و زندگی است و یا به عبارتی یک فرهنگ است که هدف آن هوشمندانه‌تر کردن فعالیت‌ها برای یک زندگی بهتر و متعالی است. بهره‌وری برآیند اثربخشی و کارایی است. در واقع بهره‌وری، کاستن از تلفات و به حداکثر رساندن خدمات با عوامل موجود و همچنین ارتقاء کیفیت خدمات در جهت بالا بردن سود می‌باشد (صفازاده و همکاران، ۱۳۸۶). از نقطه نظر سازمان همکاری بهره‌وری حاصل کسری است که از تقسیم مقدار یا ارزش محصول بر مقدار یا ارزش یکی از عوامل تولید به دست می‌آید (عباسیان و مهرگان، ۱۳۸۶).

۳-۱. نقدینگی

بانک یک موسسه انتفاعی است که با سرمایه خود و با سپرده‌های مشتریان به منظور کسب سود اقدام به جمع‌آوری سپرده‌ها، وام، اعتبار و خدمات بانکی می‌نماید. فعالیت‌های موسسات پولی و بانکی در عرصه اقتصاد به دو گروه عمده جمع‌آوری سپرده‌های مردم و اعطای تسهیلات و اعتبارات به آنها طبقه‌بندی می‌گردد. بانک‌ها به عنوان واسطه بین سپرده‌گذاران و متقاضیان اعتبارات عمل نموده و با استفاده از مجموع منابع مالی، سرمایه‌ها و سپرده‌های مردم مبادرت به اعطای تسهیلات جهت گسترش فعالیت‌های اقتصادی می‌نمایند. به عبارت ساده تر، بانک‌ها به عنوان یک موسسه اقتصادی از طریق عمل تجهیز منابع پس اندازهای جامعه و مصرف آن سعی در کسب منافع اقتصادی و سود را دارند (یزدانی و عباسی پشتهانی، ۱۳۸۸). وجوه نقد مهمترین عنصر دارایی‌های جاری در نهادهای مالی بخصوص بانک‌هاست. در صورتی که نهاد مالی قابلیت دسترسی به وجوه نقد، هزینه مناسب در زمان را داشته باشد، به عنوان یک نهاد مالی با قابلیت نقدینگی بالا شناخته می‌شود. از سویی دیگر عدم کفایت نقدینگی موجب افزایش ریسک نقدینگی و بروز مشکلات مالی خواهد شد. لذا همانطور که ماهیت صنعت بانکداری ایجاب می‌کند، بانک‌ها بایستی نظارت دقیقی بر وجوه نقد داشته باشند که می‌توان این طور بیان کرد که همان میزان پولی است که شعب بانک نگه می‌دارند (همان، ص ۳)؛ به عبارت دیگر، نقدینگی به معنای، نوعی دارایی جاری و عبارت است از پول موجود در واحد، موجودی نزد بانک‌ها اعم از سپرده یا حساب جاری، چک‌ها و حواله‌های بانکی و به طور کلی هر گونه اوراق و وسایل نقل و انتقال پول که مورد قبول بانک‌ها باشد (بختیاری، ۱۳۸۵). سطوح مختلف نقدینگی به شرح زیر بیان می‌شود:

۱- توان نقدینگی: توان نسبی واحد انتفاعی در تبدیل دارایی‌ها به وجه نقد یا نزدیکی دارایی‌ها به وجه نقد

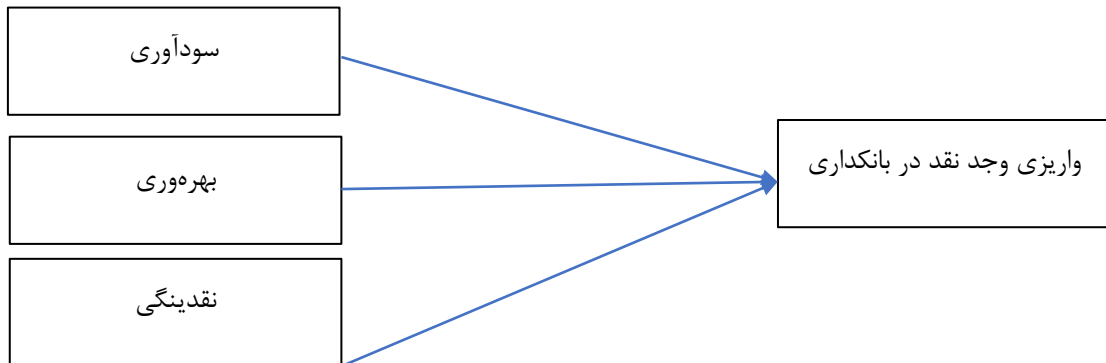
۲- توان واریز بدهی‌ها: توان بانک در تحصیل وجه نقد برای پرداخت کلیه بدهی‌های خود در سررسید. توان واریز بدهی‌های یک بانک، بقا و تداوم فعالیت آن را امکان پذیر می‌سازد و ناتوانی واریز بدهی‌ها ممکن است به توقف یا ورشکستگی و انحلال آن منجر شود.

۳- انعطاف پذیری مالی: توان واحد انتفاعی در تأمین وجه نقد در فاصله کوتاهی از زمان دریافت اطلاعات در مورد نیازمندی‌های مالی پیش‌بینی نشده یا پیداشدن فرصت مناسب برای سرمایه‌گذاری.

توان نقدینگی، توان واریز بدهی‌ها و انعطاف پذیری مالی، سه سطح از مدیریت نقدینگی است که ترکیب و ساختار ترازنامه، اثر مستقیمی بر آنها می‌گذارد. مفهوم انعطاف پذیری مالی وسیعتر از مفهوم توان واریز بدهی‌هاست و توان واریز بدهی‌ها نیز مفهومی گسترده تر از توان نقدینگی دارد (یزدانی و عباسی پشتهانی، ۱۳۸۸).

۳. مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی پژوهش به صورت زیر است:

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

متغیرهای مدل مفهومی از متغیرهای مستقل و وابسته تشکیل شده است. متغیرهای مستقل این تحقیق شامل سودآوری، بهره‌وری و نقدینگی می‌باشد؛ و متغیر وابسته مربوط به واریزی وجد نقد در بانکداری است.

و در انتها فرضیه‌های تحقیق با توجه به مدل پژوهش نگارش شد:

- سودآوری بر واریزی وجد نقد در بانکداری اثر مثبت و مستقیم دارد.
- بهره‌وری بر واریزی وجد نقد در بانکداری اثر مثبت و مستقیم دارد.
- نقدینگی بر واریزی وجد نقد در بانکداری اثر مثبت و مستقیم دارد.

۴. روش تحقیق

روش این تحقیق کاربردی-توصیفی می‌باشد. جامعه آماری کلیه کارمندان بانک‌های تهران می‌باشد؛ که تعداد آن‌ها بیش از ۱۰۰ هزار نفر می‌باشد. دلیل استفاده و انتخاب جامعه آماری، ماهیت عنوان است، چرا که عوامل موثر شاخص-های سودآوری، بهره‌وری و نقدینگی در افزایش وجوه نقد بانک‌ها تنها برای افراد خبره قابل تشخیص است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران بدست آمد. گردآوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای، میدانی و اینترنت می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه سلماس و نواز (۲۰۱۸) است. نمونه‌گیری با روش انتخابی صورت پذیرفت. نرم افزار مورد استفاده SPSS نسخه ۲۶ می‌باشد. قابل ذکر است قلمرو موضوعی بررسی عوامل موثر شاخص‌های سودآوری، بهره‌وری و نقدینگی در افزایش وجوه نقد بانک‌ها، قلمرو زمانی مقطعی و طی ۶ ماه و در نهایت قلمرو مکانی بانک‌های ایران می‌باشد. روایی پرسشنامه به وسیله اساتید به روش نظر خبرگان تایید شد. روایی به معنی صحت و اعتبار پرسشنامه است. پایایی پرسشنامه بیش از ۰/۷ برآورد شد. آلفای کرونباخ یک آزمون آماری است که برای آزمون قابلیت اعتماد یا پایایی (Reliability) پرسشنامه‌ای که به صورت طیف لیکرت طراحی شده و جواب‌های آن چند گزینه‌ای می‌باشند، به کار می‌رود. طیف سوالات پرسشنامه این تحقیق، طیف لیکرت ۵ تایی می‌باشد.

۵. یافته‌های تحقیق

برای آماره‌های توصیفی متغیرها سوالات اختصاصی پرسشنامه را بررسی می‌کنیم که با استفاده از نمره گذاری طیف لیکرت استخراج شده‌اند و در نهایت آماره‌های توصیفی مربوط به هر متغیر در ادامه ارائه شده‌اند. قابل ذکر است آلفای کرونباخ تحقیق بالای ۰/۷ گزارش شد.

جدول ۱- آماره‌های توصیفی برای متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب چولگی	ضریب برجستگی
واریزی وجه نقد	۴/۱۳۰	۰/۷۳۲	-۰/۰۸۳	-۱/۱۷۲
سودآوری	۴/۱۱۷	۰/۷۴۴	-۰/۳۲۷	-۰/۲۳۴
بهره‌وری	۳/۷۲۰	۰/۲۶۵	-۰/۵۱۶	-۰/۴۶۵
نقدینگی	۳/۴۳۴	۰/۵۳۳	۱/۲۶۸	-۱/۱۴۳

همچنین از آزمون کلموگروف اسمیرنوف برای سنجش نرمال بودن داده‌ها استفاده شده است:

جدول ۲- آزمون کولموگروف اسمیرنوف

متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه‌گیری
واریزی وجه نقد	۰/۱۶۸	۰/۰۷۴	نرمال
سودآوری	۰/۰۴۵	۰/۰۵۲	نرمال
بهره‌وری	۰/۱۸۲	۰/۰۷۸	نرمال
نقدینگی	۰/۱۲۲	۰/۸۷۲	نرمال

جدول ۳- تحلیل رگرسیون چندگانه فرضیه اول

R	R^2	R^2 تعدیل شده	SE
۰/۷۱۰	۰/۵۴۴	۰/۵۲۳	۰/۹۱۶

نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه حاکی از آن است که بین سودآوری با واریزی وجه نقد رابطه چندگانه وجود دارد که برابر است با ۰/۷۱۰. مدل مورد استفاده ۷۱/۰٪ تغییر در نمرات واریزی وجه نقد را به حساب آورده است.

جدول ۴- نتایج جدول تحلیل واریانس چندگانه

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۳۳۷/۰۶۹	۱	۳۳۷/۰۶۹	۴۰۱/۸۹۴	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳۱۴/۵۱۳	۳۷۵	۰/۸۳۹		
کل	۶۵۱/۵۸۲	۳۷۶			

بر اساس نتایج جدول ۴، مقدار بدست آمده $F(۴۰۱/۸۹۴)$ که در سطح خطای کوچکتر از $۰/۰۰۱$ معنی دار است، مدل رگرسیونی تحقیق مدل خوبی بوده و به کمک آن قادریم تغییرات متغیر واریزی وجد نقد را بر اساس متغیرهای پیش بین مورد نظر تبیین شده است.

جدول ۵- نتایج مربوط به ضرایب تاثیر رگرسیونی

متغیر	B	SE	Beta	t	Sig
سود آوری (X_5)	.۲۷۰	.۰۵۹	.۶۷۶	۱۹.۰۳۳	.۰۰۰

با توجه به جدول ۵، تاثیر ابعاد متغیرها پیش بین معنی دار گزارش شده است. این بدان معناست که با افزایش یک انحراف استاندارد در سود آوری، واریزی وجد نقد به میزان $۰/۶۷۶$ انحراف استاندارد افزایش می یابد.

جدول ۶- تحلیل رگرسیون چندگانه فرضیه دوم

R	R^2	R^2 تعدیل شده	SE
۰/۲۱۱	۰/۰۴۵	۰/۰۳۹	۰/۲۸۷

با توجه به خروجی جدول ۶، نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه حاکی از آن است که بین بهره وری با واریزی وجد نقد رابطه چندگانه وجود دارد. مدل مورد استفاده $۳/۹\%$ تغییر در نمرات واریزی وجد نقد را به حساب آورده است.

جدول ۷- نتایج جدول تحلیل واریانس چندگانه

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۲۲/۹۵۵	۱	۲۸/۹۳۱	۱۶/۵۶۷	۰/۰۰۰
باقیمانده	۶۴۲/۶۰۰	۳۷۵	۱/۶۷۷		
کل	۶۵۱/۵۶۷	۳۷۶			

نتایج نشان می‌دهد متغیرهای پیش بین از قدرت تبیین بالایی برخوردار بوده و قادرند به خوبی میزان تغییرات و واریانس متغیر واریزی وجد نقدا را توضیح دهند. به عبارتی مدل رگرسیونی تحقیق مدل خوبی بوده و به کمک آن قادریم تغییرات متغیر واریزی وجد نقدا بر اساس متغیرهای پیش بین مورد نظر تبیین شده است.

جدول ۸- نتایج مربوط به ضرایب تاثیر رگرسیونی

متغیر	B	SE	Beta	t	Sig
بهره وری (X ₅)	.۵۱۲	.۱۳۴	.۲۰۱	۴.۱۶۵	.۰۰۰

تاثیر ابعاد متغیرها پیش بین معنی دار گزارش شده است، بنابراین با افزایش یک انحراف استاندارد در بهره‌وری، واریزی وجد نقد به میزان ۰/۲۱۱ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد.

جدول ۹- تحلیل رگرسیون چندگانه فرضیه سوم

R	R ²	R ² تعدیل شده	SE
۰/۶۵۵	۰/۴۲۱	۰/۵۳۲	۰/۹۸۷

نتایج حاصل از رگرسیون چند گانه حاکی از آن است که بین نقدینگی با واریزی وجد نقدا رابطه چندگانه وجود دارد و مدل مورد استفاده ۴۲/۱۰٪ تغییر در نمرات واریزی وجد نقد را به حساب آورده است.

جدول ۱۰- نتایج جدول تحلیل واریانس چندگانه

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۲۷۶/۳۹۹	۱	۲۸۶/۳۷۰	۲۷۴/۰۷۶	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳۶۴/۱۷۶	۳۸۳	۰/۹۶۴		
کل	۶۴۱/۴۳۲	۳۲۳			

نتایج نشان می‌دهد متغیرهای پیش بین از قدرت تبیین بالایی برخوردار بوده و قادرند به خوبی میزان تغییرات و واریانس متغیر واریزی وجد نقدا را توضیح دهند. به عبارتی مدل رگرسیونی تحقیق مدل خوبی بوده و به کمک آن قادریم تغییرات متغیر واریزی وجد نقدا بر اساس متغیرهای پیش بین مورد نظر تبیین شده است.

جدول ۱۱- نتایج مربوط به ضرایب تاثیر رگرسیونی

متغیر	B	SE	Beta	t	Sig
نقدینگی (X ₅)	.۵۹۷	.۰۳۴	.۶۲۲	۱۶.۱۴۰	.۰۰۰

تأثیر ابعاد متغیرها پیش بین معنی دار گزارش شده است، بنابراین این بدان معناست که با افزایش یک انحراف استاندارد در نقدینگی، واریزی وجد نقد به میزان ۰/۶۲۲ انحراف استاندارد افزایش می یابد.

۶. نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان داد که سودآوری، بهره‌وری و نقدینگی موجب افزایش وجوه نقد بانک‌ها می شود. افزایش سودآوری منجر به رضایت بیشتر سهامداران، مدیران، مشتریان همچنین ارائه خدمات بهتر و فناوری بالاتر می شود. به منظور افزایش سودآوری، ضمن برنامه‌ریزی و تلاش برای افزایش درآمدها، کنترل هزینه‌ها نیز دارای اهمیت فراوانی است و در کنار این دو مقوله افزایش سطح فعالیت‌ها از طریق بهبود سرانه سپرده‌ها و تسهیلات اعطایی نیز لازم است مورد توجه واقع شود. بررسی وضعیت عملکردی و بهره‌وری سازمان، علاوه بر مقایسه وضعیت خود با متوسط صنعت بانکداری، عملکرد رقبای اصلی را نیز مد نظر داشته باشد. ضمن اینکه در تعیین اهداف سالانه خود همواره افزایش سهم عملکردی از صنعت بانکداری را مبنای اصلی قرار می دهد و با توجه به اهداف تدوین شده استراتژی‌ها و برنامه‌های سالانه دستیابی به آنها را در قالب نظام برنامه‌ریزی استراتژیک تدوین می نماید؛ بنابراین بدیهی است که مقایسه شاخص‌های بهره‌وری به درک بهتر از وضعیت بانک و در نهایت تنظیم به موقع برنامه‌های لازم کمک خواهد کرد که البته همان طور که گفته شد این موضوع طی سال‌های گذشته نیز مورد توجه بانک بوده است. امروزه با افزایش روزافزون سطح رقابت میان بنگاه‌های اقتصادی، مسئله بهبود بهره‌وری به یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های شرکت‌های بزرگ تبدیل شده است؛ بنابراین اتخاذ یک رویکرد مناسب برای افزایش سطح بهره‌وری و در نتیجه افزایش توان رقابت‌پذیری در عرصه فعالیت‌های اقتصادی می‌تواند بقای یک سازمان را تضمین کند. از طرف دیگر اتخاذ یک رویکرد بهینه در این زمینه نیازمند آگاهی از روش‌های مختلف افزایش بهره‌وری و تجارب به دست آمده در این خصوص است که این امر باید با شرایط و نیازهای معین سازمان از جمله مسئله پذیرش آن توسط کارکنان هماهنگی و سازگاری خوبی داشته باشد. بر همین اساس به جرات می‌توان گفت که آموزش و استفاده از روش‌های نظام‌مند بهره‌وری در کنار شناخت مناسب از سازمان می‌تواند به انتخاب بهینه‌ترین روش افزایش بهره‌وری کمک کرده و از هدرروی انرژی و پتانسیل‌های بلااستفاده سازمان نیز جلوگیری نماید.

منبع و مأخذ

- انصاری، زمیفرا و کسای راد، شرف. (۱۳۹۷). تأثیر نقدینگی بر سودآوری بانک‌های خصوصی، سومین کنفرانس بین المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب و کار، کرج.
- بختیاری، پرویز. (۱۳۸۵). حسابداری دارایی‌ها، انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
- حسینی، سید شمس الدین، فرامرزی عباد، حمید. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر بانکداری الکترونیکی بر بازدهی حقوق صاحبان سهام در بانکهای منتخب فعال در بورس اوراق بهادار تهران. اقتصاد مالی. ۱۰(۳۵): ۱۴۷-۱۷۰.

- خداداد حسینی دکتر سید حمید، اصائلو بهاره، مشبکی اصفهانی اصغر، کردنایج اسد.... طراحی مدل سودآوری مشتری برای سازمان: مطالعه موردی صنعت الکترونیک در ایران. پژوهش های مدیریت در ایران. ۱۳۹۲؛ ۱۷ (۱): ۷۳-۹۴.
- شرکت کارگزاری بانک ملی ایران. (۱۳۹۴). بررسی مقایسه ای صنعت بانکداری.
- صارمی، مریم، پاک گوهر، علیرضا و صارمی، مهناز. (۱۳۹۵). توانمندی انجام کار و ارتباط آن با بهره وری در کارمندان بانک. سلامت کار ایران، ۱۳(۶)، ۷۰-۷۸. SID. <https://sid.ir/paper/128959/fa>.
- صفارزاده، محمود و رضایی، عبدالرضا و بازدار، پریسا. (۱۳۸۶)، ارائه مدلی جهت اندازه گیری بهره وری سوخت در بخش حمل و نقل زمینی، فصلنامه پژوهش های اقتصادی، شماره ۳، ص ۱۱۰-۱۰۱.
- عباسیان، عزت الله و مهرگان، نادر. (۱۳۸۶)، اندازه گیری بهره وری عوامل تولید بخش های اقتصادی کشور به روش تحلیل پوششی داده ها (DEA)، مجله تحقیقات اقتصادی، شماره ۸۷، ص ۱۷۶-۱۵۳.
- علی پور لری، رضا و ضیالالدینی، حامد، ۱۳۹۷، اهمیت سودآوری در سازمان، کنفرانس ملی مطالعات نوین اقتصاد، مدیریت و حسابداری در ایران، کرج.
- فاضل یزدی، علی، معین الدین، محمود. (۱۳۹۵). اندازه گیری کارایی و بهره وری بانک های تجاری ایران با استفاده از مدل ترکیبی تاپسیس فازی، تحلیل پوششی داده ها و شاخص بهره وری مالم کوئیست. فصلنامه علمی پژوهش های مدیریت راهبردی، ۲۲(۶۳)، ۸۵-۱۱۱.
- مهربان پور، محمدرضا، نادری نورعینی، محمدمهدی، اینالو، عفت و اشعری، الهام. (۱۳۹۶). عوامل موثر بر سودآوری بانک ها. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۴(۵۴)، ۱۱۳-۱۳۴. SID. <https://sid.ir/paper/242278/fa>.
- یزدان پناه، دکتر احمد، عباسی پشتهانی، زهرا. (۱۳۸۸). پیش بینی منابع نقدینگی بانک ها (مطالعه موردی بانک اقتصاد نوین). دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۲(شماره ۲(پیاپی ۲))، ۱-۲۸.
- Antonio. T.P. (2013), "What determines the profitability of banks? Evidence from Spain", Accounting and Finance, Volume 53, p. 561 – 586.
- Arshad, R. (2020). Impact of Foreign Bank's Profitability on Domestic Bank's Earnings in BRIC. Master tesis of Umea School of Business and Economics.
- moussu, C., & Petit-Romec, A. (2013). "ROE in Banks: Myth and Reality". Financial Times, 1-32.
- Nawaz, H., & Bardai, B. (2017). Profitability of Islamic banks: Case of Malaysia. Journal of Islamic Banking & Finance, 34(3).
- Niraj R., Foster G., Gupta M. R., Narasimhan C.; "Understanding customer level profitability: Implications of satisfaction programs", Journal of Business & Industrial Marketing, Vol. 23/7, 2008.
- Petria, N., Capraru, B., & Ihnatov, I. (2015). "Determinants of Banks' Profitability: Evidence from EU 27 Banking Systems". Procedia Economics and Finance, 518- 524.
- Salman, Asma, Huma Nawaz. (2018). Islamic financial system and conventional banking: A comparison. The Authors. Production and hosting by Elsevier B.V. on behalf of Holy Spirit University of Kaslik. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).